HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מהו דתימא אפילו כרבנן ולאפוקי מדרבי יוחנן דאמר [א]שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא קמ״ל ואימא הכי נמי אם כן מאי ולא כלום: ע״ש שבתוך החג כו׳: ואילו למעלה עשירית לא קתני מתניתין מני רבי אליעזר בן יעקב היא דתניא שלש למעלה עשירית ר׳ אליעזר בן יעקב אומר [ב]שלש על גבי המזבח האומר למעלה עשירית אינו אומר ע״ג המזבח והאומר ע״ג המזבח אינו אומר למעלה עשירית מ״ט דר׳ אליעזר בן יעקב כיון דתקע לפתיחת שערים למעלה עשירית למה לי דתקע האי לאו שער הוא הלכך ע״ג המזבח עדיף ורבנן סברי כיון דתקע למילוי המים ע״ג המזבח למה לי הלכך למעלה העשירית עדיף כי אתא [ג]ר׳ אחא בר חנינא מדרומא אייתי מתניתא בידיה [1]ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות שאין ת״ל יתקעו שכבר נאמר [2]ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם ומה ת״ל יתקעו הכל לפי המוספין תוקעין הוא תני לה והוא אמר לה לומר שתוקעין על כל מוסף ומוסף תנן ע״ש שבתוך החג היו שם מ״ח ואם איתא ליתני שבת שבתוך החג משכחת לה חמשין וחד א״ר זירא לפי שאין תוקעין לפתיחת שערים בשבת אמר [ד]רבא מאן הא דלא חש לקימחא חדא דבכל יום תנן ועוד אי נמי כהדדי נינהו ליתני שבת שבתוך החג היו שם ארבעים ושמונה דשמעת מינה תרתי שמעת מינה דרבי אליעזר בן יעקב ושמעת מינה דר׳ אחא בר חנינא אלא אמר רבא [א]לפי שאין תוקעין למילוי מים בשבת דבצרי טובא וליתני נמי ר״ה שחל להיות בשבת דהא איכא תלתא מוספין מוסף דר״ה מוסף דר״ח מוסף דשבת ע״ש שבתוך החג איצטריך ליה לאשמעינן כדרבי אליעזר בן יעקב אטו מי קאמר ליתני הא ולא ליתני הא ליתני הא וליתני הא [ה]תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר ערב הפסח

אי

מהו דתימא רבנן היא. ויכול להפסיק בינתים הפסקה מועטת ומאי אין בין דקאמר שלא ימתין המתנה מרובה לאפוקי מדרבי יוחנן: **תשע תקיעות.** האמורות בראש השנה מן התורה שלש למלכיות תקיעה תרועה תקיעה ושלש לזכרונות ושלש לשופרות כדאמרינן בראש השנה (דף לד.). והאי דעבדינן טפי משום ספיקא דתרועה הוא דלא ידעינן אי גנוחי הוא אי ילולי הוא: **ולא כלום.** משמע דאפילו הפסקה מועטת ליתא: **אינו אומר על גבי מזבח.** שהיו תוקעין לגבי המזבח: ה״ג **לגבי המזבח למה לי דתקע הא תקע ליה למילוי המים.** כל תקיעות הללו של שער העליון והתחתון ושער המים משום מילוי המים הוא הלכך לערבה למה לי תקיעה הא כל הני תקיעות דמוספין[ו] בחג אינן אלא משום ושאבתם מים בששון הלכך הואיל וגמירי חשבון התקיעות בחג שנים עשר למעלה העשירית עדיף למיעבד דמוכחא מילתא שהן משום מילוי המים שתוקע לכוון על דבר המילוי כסדר ומעלה עשירית משום דמקום מסוים בעלמא הוא לידע היכן תוקעין אותם. ואני שמעתי שלש לגבי מזבח כשמוליכין את המים למזבח וה״ג לגבי מזבח למה לי דתקע הא תקע ליה בשעת נסוך המים ט׳ לתמיד של שחר בשעת נסכים היו שאין אומרים שיר אלא על היין וקשיא לי א״כ נפישן להו תקיעות דהא איכא הנך דתנן[ו] גבי זקיפת ערבה או שמא זקיפת ערבה בעת שמוליכין המים למזבח היא: **שאין ת״ל יתקעו.** אלא ובני אהרן בחצוצרות: **הכל לפי המוספין תוקעין.** מפרש ואזיל לה: **הוא תני לה.** רבי אחא דתני לה הוא אמר לה: **לומר שתוקעין כו׳.** הוא היה מפרש לה דמאי הכל לפי המוספין דקאמרינן שתוקעין על כל מוסף ומוסף יום שיש בו שתי קדושות כגון שבת ויום טוב וצריך שני מוספין תוקעין לכל מוסף שאומרים למוסף שבת שיר של שבת ותוקעין תשע תקיעות לשלשה פרקים ולמוסף יו״ט שיר של יום טוב ותוקעין ט׳ תקיעות: **ואם איתא.** דתוקעין על כל מוסף ליתני שבת שבתוך החג: **שאין תוקעין לפתיחת שערים בשבת.** שאינה למצוה כתקיעות של קרבן דכתיבי בקרא ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם אבל הנך לסימנא נינהו שישמעו ויבאו למעמדם ולדוכנם ולא דחו שבת הלכך הדר הוי להו מ״ח: **מאן הא.** דתריך הכי: **דלא חש לקימחא.** טוחן ומוציא סובין ואינו חושש כלומר מרבה דברים שאינם: **חדא דמתני׳ תנן בכל יום.** היו שם אחת ועשרים ומני פתיחת שערים בהדייהו ואם אינם בשבת נמצא שפוחתין מאחת ועשרים: **ועוד אי נמי כי הדדי נינהו.** כלומר אפי׳ לדבריו שאין תוקעין לפתיחת שערים בשבת והוו להו נמי בשבת שבתוך החג מ״ח כדהוו ארבעים ושמונה בע״ש שבתוך החג ליתני שבת שבתוך החג דהא הוה ליה למיתני ולמישבק ע״ש: **דהא שמעינן מינה תרתי שמעת מינה דרבי אליעזר בן יעקב.** דאין תוקעין למעלה העשירית אלא על גבי המזבח כדקאמר להו ואזיל ושמעינן מיניה דרבי אחא דתוקעין על כל מוסף דאילו שלשה להבדיל וג׳ להבטיל אשמעינן ברישא ומאי שבקה ותנא ע״ש ולא אשמעינן מילתא חדתא אלא דרבי אליעזר בן יעקב לחודה: **לפי שאין תוקעין למילוי המים בשבת.** שכבר נתמלאו מערב שבת כדתנן בפרק לולב וערבה (לעיל דף מח:) אלא שהיה ממלא מערב שבת: **ובצרי להו טובא.** כל הנוספות בחג דשער עליון ותחתון ושער המים ולגבי מזבח ובצרי להו נמי דלהבטיל ולהבדיל דערב שבת ואיכא טובא: **וליתני ר״ה כו׳.** לרבי אחא מותבינן אם איתא דתוקעין לכל מוסף ליתני ר״ה שחל להיות בשבת היו שם מ״ח כ״א שבכל יום וכ״ז של שלשה מוספין: **כדרבי אליעזר בן יעקב.** דמני להו ולא חשיב דלמעלה העשירית:

מהו דתימא אפילו כרבנן. ואין בין דקאמר שלא יפסיק בין זה לזה הפסקה מרובה כדי לגמור שלשתן כדרבי אבהו דאמר בשילהי ראש השנה (דף לד: ושם) שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש ולאפוקי מדרבי יוחנן דאמר שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא דשהה כדי לגמור את כולן אינו חוזר לראש קמ״ל דוקא לרבי יהודה קאמר רב כהנא משום דתקיעה ותרועה ותקיעה כולה אחת היא ואפילו הפסקה מועטת פחות מכדי לגמור שלשתן לא יפסיק אלא כדי נשימה דהפסקה צריך כדאמר בשילהי ר״ה (שם) ותקעתם תרועה תקיעה בפני עצמה ותרועה בפ״ע אבל לרבנן לא חיישינן אי מפסיק טובא והשתא לענין תקיעות לא נפקא לן מיניה מידי לרבי יהודה בפלוגתא דר׳ אבהו ור׳ יוחנן וכי פליגי אליבא דרבנן ולענין מילי טובא בהלל ובמגילה ובק״ש ובתפלה: **שייר ערב הפסח.** שיש בשחיטת הפסח עשרים ושבע תקיעות שהפסח נשחט בשלש כתות כת אחר כת כדתנן בתמיד נשחט (פסחים דף סד.) וכל כת קוראה את הלל שלש פעמים שהיו פסחיהן מרובין [א] והם טעונים הלל בשחיטתן ולא היו מספיקין לשחוט פסחיהם כל כת וכת עד שיקראוהו ג׳ פעמים ואף על גב דתנן ואף על פי שלא שלשו מימיהן היינו לא גמרו פעם שלישית אבל מיהו אין כת שלא היתה גומרתו שתי פעמים ומתחלת בו פעם שלישית ואין חסר מן התקיעות כלום שבתחלת קריאה תוקעין ובכל קריאה שלש תקיעות כך פירש בקונטרס ואין הלשון משמע כן דתנן התם קראו את ההלל אם גמרו שנו ואם שנו שלשו אף על פי שלא שלשו מימיהן משמע שאפילו כת ראשונה לא התחילה פעם שלישית מעולם ועוד משמע שבראשי פרקים היו תוקעין כדאשכחן בסוף מסכת תמיד גבי שיר של תמיד דברו הלוים בשיר הגיעו לפרק תקעו והשתחוו העם על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחואה ושני פרקים יש בהלל מדר׳ יהודה דאמר מימיהם של כת שלישית לא הגיעה לומר אהבתי משמע דאהבתי הוא תחילת הפרק והודו נמי תחילת הפרק כדאמרינן פרק לולב הגזול (לעיל דף לח: ושם) מכאן שמצוה לענות בראשי פרקים והם היו תוקעין בתחלת ההלל שלש תקיעות כדתנן פרק תמיד נשחט (פסחים דף סד.) ננעלו דלתות העזרה תקעו והריעו ותקעו וכן לכל פרק ופרק נמצא להלל אחד תשע תקיעות וכן לכל כת וכת ואין לך כת שלא היתה גומרת הלל אחד לרבנן נמצא לשלשה כתות שלשה הללות ובהן כ״ז תקיעות אפילו כשלא היו שונות את ההלל כלל וכשהיו שונות נפישי תקיעות טובא אלא הני דפסיקי ליה קאמר דשייר והא דתנן אין מוסיפין על מ״ח הוה מצי לאקשויי זימנין דמוסיפין כגון היכא דשונות את ההלל אבל בלאו הכי פרכינן עלה מערב הפסח שחל להיות בשבת דנפישי לרבי יהודה ולרבנן ומשני כיון דליתיה בכל שנה לא קא חשיב ומה שפירש בקונטרס שהכת קוראה את הלל לא היתה הכת קוראה אלא הלוים קוראים וכן איתא בתוספתא דפסחים הלוים היו עומדים על דוכנן ואומרים את ההלל בשיר אם גמרו שנו ואם שנו שלשו ואע״פ שלא שלשו מימיהם א״ר יהודה מימיהם של כת שלישית לא הגיעה לומר אהבתי כלומר לא הגיעו הלוים לומר אהבתי בשחיטת פסחיהן:

אי

ערב

מסורת הש״ס

א) [תוספתא ר״ה פ״ב הי״ב] ערכין י. ר״ה לד:, ב) [תוספתא פ״ד ה״ה], ג) [לקמן נה.], ד) [פסחים פד. יומא מו. יבמות מב:], ה) [תענית יג: יד. יבמות כא: עג. פד: כתובות מא. קדושין טז. מ. נזיר לח: סוטה טז. ב״ק י. טו. מג: סב: מכות כא:], ו) צ״ל דמוספין. רש״ש, ו) [לעיל מה.],

תורה אור השלם

1. וּבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים
יִתְקְעוּ בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ
לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם: במדבר י ח

2. וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם
וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי
חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם
בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם
וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ
לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי
אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם: במדבר י י

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה שייר וכו׳ פסחיהן מרובים והיו טעונים:

רבינו חננאל

ואילו לא [אמר] ולא כלום, הוה אמרינן לאפוקי מדרבי יוחנן דאמר שמע ט׳ תקיעות בט׳ שעות יצא, בא רב כהנא לומר שאם ריחק הרבה ביניהם לא יצא. לפיכך פירש ולא כלום, להודיע דהכי סבירא ליה דכולהו חדא חשיבן, כר׳ יהודה. **מתני׳ ערב שבת שבתוך החג היו כו׳.** ואמרי׳ מתני׳ ר׳ אליעזר בן יעקב היא, מדלא (האומר) [אמרי׳] למעלה העשירית, [דתניא] ר׳ אליעזר בן יעקב אומר ג׳ לגבי מזבח כו׳. פי׳ המצריך ג׳ למעלה העשירית, אינו מצריך כלום לגבי מזבח, והמצריך ג׳ לגבי מזבח והוא ר׳ אליעזר בן יעקב, אינו מצריך כלום למעלה העשירית. **כי אתא רב אחא בר חיננא מדרומא,** אתא ואייתי מתניתא בידיה דקתני בה הכל לפי המוספין. ופירשה הוא בעצמו, שתוקעין על כל מוסף ומוסף [ט׳] תקיעות בפני עצמן. ומקשינן עליה והא שבת שבתוך החג, דאיכא מוסף דחג ומוסף דשבת, ואע״ג דמדלית מן מ״ח ג׳ להבטיל העם מן המלאכה (כו׳) [וג׳] להבדיל בין קודש לחול שאין תוקעין בהן בשבת, ונשתיירו מ״ב, וט׳ למוסף של שבת הרי נ״א, ליתני במתני׳ שבת שבתוך החג היו שם נ״א תקיעות. **ופריק ר׳ זירא,** אין תוקעין על פתיחת שערים בשבת, הרי ט׳, פי׳ ג׳ להבטיל ג׳ להבדיל ג׳ לפתיחת שערים, אפיק הללו ועייל ט׳ של מוסף של שבת, מכל מקום מ״ח הויין. **ובא רבא ואמר** מאן האי דלא חייש לקמחיה, שלא שימש כל צרכו ולא ידע שמועה זו, ואתי לפרוקי לן, לא חזי דמתני׳ בכל יום תנן, ואפי׳ בשבת. ועוד סוף סוף כי מדלית ג׳ להבטיל את העם וג׳ להבדיל [ו]ג׳ לפתיחת שערים, ועיילת ט׳ למוסף של שבת, הוויין להו מ״ח, ואי איתא לדר׳ אחא בר חנינא ליתני (ערב) שבת שבתוך החג היו שם מ״ח, ואשמעינן

עין משפט נר מצוה

יז א מיי׳ פ״ז מהלכות כלי המקדש הל׳ ו:

מוסף רש״י

אפילו כרבנן. והאי אין בין, לאו דיעשה סמוכות כל כך אלא שלא ישהה בינתיים יותר מדאי (ערכין י.). **ולאפוקי מדרבי יוחנן.** דאמר גבי ר״ה שמע תשע תקיעות שלש של מלכיות ושלש של זכרונות ושלש של שופרות בתשע שעות ששהה שעה בין כל אחת ואחת יצא (שם). **ולא כלום.** משמע כלל לא יפסיק (שם). **תשע תקיעות.** תרועות נמי קאמר (ר״ה לד:). **דלא חש לקימחא.** למה שהוא טוחן, אם חטים אם פסולת (פסחים פד.) למה שהוא טוחן ומוציא מפיו, כלומר לדיבורו (יבמות מב:).

רבינו חננאל (המשך)

מתני׳ ר׳ אליעזר בן יעקב, ואשמעינן נמי דר׳ אחא בר חנינא. ונדחו דברי ר׳ זירא. ופירק רבא אליבא דרבי אחא ואמר, לפי שאין תוקעין על מילוי המים בשבת. פי׳ שאין מילוי המים בשבת, (דתניא) [דתנן] כמעשהו בחול כו׳ אלא שהיה ממלא מערב שבת חבית של זהב שאינה מקודשת מן השילוח. בשבת, אין שם תקיעה על מילוי המים, ולא על שער [העליון], ולא על השער התחתון (כו׳) [הרי כאן ט׳], ושית אחריני להבטיל ולהבדיל בין קדש לחול. וכיון דמדלית הני ט״ו, נשתיירו כ״א דבכל יום, וג׳ דלגבי מזבח, וט׳ למוספי שבת, וט׳ למוספי יום טוב הרי מ״ב, ובצרי להו טובא, לפיכך לא תני [שבת] שבתוך החג דהא לא משתכח בה מ״ח. ומקשינן תוב וליתני ראש השנה שחל להיות בשבת, דאיכא ג׳ מוספי[ן], של ראש השנה ושל שבת ושל ראש חודש דאינון כ״ז תקיעות, ג׳ לפתיחת שערים וט׳ לתמיד של שחר וט׳ לתמיד של בין הערבים, מ״ח, ואי איתא לדר׳ אחא ליתני ראש השנה שחל בשבת היו שם מ״ח. ופרקינן איצטריך ליה למיתני ערב שבת שבתוך החג היו שם מ״ח, לאשמועינן ג׳ לגבי מזבח כר׳ אליעזר. ואמרינן אי הכי ליתני הא והא, ליתני ערב שבת שבתוך החג לאשמועינן ג׳ לגבי מזבח ומתניתין ר׳ אליעזר בן יעקב היא, וליתני ראש השנה שחל בשבת לאשמועינן הא דר׳ אחא בר חנינא. ודחינן אין הכי נמי, מיהו תנא חדא ושייר אחריתי. מאי שייר דהאי שייר, שייר ערב הפסח נמי אית ביה מ״ח תקיעות. כ״א שבכל יום, ושלש תקיעות בכל הלל. ושנינו כי הפסח נשחט בשלש כתות, וכל כת שושחטין פסחים קורין את הלל, ותוקעין ומריעין ותוקעין. ואם גמרו את הלל שונין אותו, ואם שנו ועדיין לא נשלמה שחיטת פסחים של כל כת, משלשין את [ה]הלל, נמצא שתוקעין על כל כת ט׳ תקיעות, בג׳ כתות כ״ז תקיעות. הנה מ״ח תקיעות בערב הפסח, ושייר ולא שנאה במשנתנו, וכשם ששייר זו, כך שייר ראש השנה שחל להיות בשבת.